

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT ASSOCIATED WITH THE THEN SINGING HERITAGE OF THE TAY PEOPLE IN TAN LAP HAMLET, TAN TRAO COMMUNE, TUYEN QUANG PROVINCE

Nguyen Thi Thanh Thao^{1*}, Duong Xuan Quyen¹

¹Tan Trao University, Tuyen Quang Province, Vietnam

Email address: nttthao@tqu.edu.vn

*Corresponding Author: Nguyen Thi Thanh Thao

<https://doi.org/10.51453/3093-3076/1361>

ARTICLE INFO

Received: 15/8/2025

Revised: 20/9/2025

Published: 28/10/2025

KEYWORDS

Then singing of the Tay people;
Heritage preservation;
Sustainable tourism;
Cultural tourism;
Community-based tourism.

ABSTRACT

This paper explores the potential for sustainable tourism development linked to the intangible cultural heritage of Then singing by the Tay ethnic group in Tan Lap Hamlet, Tan Trao Commune, Tuyen Quang Province. Then singing is not only a unique form of folk art but also carries spiritual values, reflecting the traditional cultural life of the Tay community. In the context of integration and development, how can the exploitation of Then be considered a cultural tourism product that contributes to heritage preservation and promotes livelihoods for local people? The article analyzes the current status of preservation and tourism exploitation of Then singing, assesses advantages and challenges, and proposes solutions for sustainable tourism development in conjunction with safeguarding ethnic cultural heritage. It emphasizes the role of local communities, authorities, and stakeholders in building distinctive cultural tourism models that help maintain ethnic identity and promote socio-economic development in the region.

PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG CÙNG DI SẢN HÁT THEN CỦA NGƯỜI TÀY THÔN TÂN LẬP, XÃ TÂN TRÀO, TỈNH TUYÊN QUANG

Nguyễn Thị Thanh Thảo^{1*}, Dương Xuân Quyen¹

¹Trường Đại học Tân Trào, Tuyên Quang, Việt Nam

Địa chỉ email: nttthao@tqu.edu.vn

*Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Thanh Thảo

<https://doi.org/10.51453/3093-3076/1361>

THÔNG TIN BÀI BÁO

Ngày nhận bài: 15/8/2025

Ngày hoàn thiện: 20/9/2025

Ngày đăng: 28/10/2025

TỪ KHÓA

Hát Then người Tày;
Bảo tồn di sản;
Du lịch bền vững;
Du lịch văn hóa;
Du lịch cộng đồng.

TÓM TẮT

Bài báo tập trung nghiên cứu tiềm năng phát triển du lịch bền vững gắn với di sản văn hóa phi vật thể – Hát Then của người Tày tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang. Hát Then không chỉ là một hình thức nghệ thuật dân gian đặc sắc mà còn mang giá trị tâm linh, phản ánh đời sống văn hóa truyền thống của cộng đồng người Tày. Trong bối cảnh hội nhập và phát triển, làn thế nào để khai thác Hát Then như một sản phẩm du lịch văn hóa góp phần như thế nào trong việc bảo tồn di sản và thúc đẩy sinh kế cho người dân địa phương? Bài viết phân tích hiện trạng bảo tồn và khai thác Hát Then trong hoạt động du lịch, đánh giá những thuận lợi, khó khăn, đồng thời đề xuất các giải pháp nhằm phát triển du lịch bền vững gắn với bảo tồn di sản văn hóa dân tộc. Qua đó, nhấn mạnh vai trò của cộng đồng, chính quyền địa phương và các bên liên quan trong việc xây dựng mô hình du lịch văn hóa đặc thù, góp phần giữ gìn bản sắc dân tộc và phát triển kinh tế - xã hội địa phương.

1. Giới thiệu

Trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội ngày nay, du lịch – ngành công nghiệp không khói không chỉ đơn thuần là hoạt động tham quan, nghỉ dưỡng mà còn trở thành phương tiện quan trọng để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống. Ở Việt Nam, không chỉ Tuyên Quang mà nhiều địa phương đã và đang khai thác các di sản văn hóa phi vật thể như một nguồn lực quý giá để phát triển du lịch bền vững, góp phần nâng cao đời sống cộng đồng và giữ gìn bản sắc dân tộc.

Tuyên Quang là vùng đất giàu truyền thống cách mạng và văn hóa; Đây là nơi sinh sống của nhiều cộng đồng dân tộc thiểu số, trong đó người Tày chiếm tỷ lệ cao. Hát Then - một trong những loại hình nghệ thuật dân gian mang nét văn hóa đặc trưng của người Tày, phản ánh thế giới quan, nhân sinh quan và đời sống tinh thần của họ. Đối với người Tày, Hát Then không chỉ là phương tiện giao tiếp với thần linh mà còn là hình thức sinh hoạt văn hóa cộng đồng, gắn bó mật thiết với các lễ nghi, phong tục tập quán.

Thôn Tân Lập, xã Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang là địa phương còn lưu giữ được nhiều giá trị văn hóa truyền thống của Hát Then. Tuy nhiên, trước sự tác động của đời sống hiện đại, di sản Hát Then của người Tày đang đứng trước nguy cơ mai một. Trước những yếu tố tác động của sự biến đổi văn hóa, nếu không có những giải pháp bảo tồn và phát huy phù hợp. Đặc biệt, đối với du lịch văn hóa đang nổi lên như một hướng đi tiềm năng. Du lịch đã giúp kết nối giữa bảo tồn di sản và phát triển kinh tế địa phương.

Trong nghiên cứu này, tác giả mong muốn khai thác tiềm năng phát triển du lịch bền vững gắn với di sản Hát Then của người Tày tại thôn Tân Lập qua hiện trạng bảo tồn, khai thác du lịch, đánh giá thuận lợi – khó khăn và đề xuất các giải pháp khả thi. Đồng thời hướng đến nghiên cứu xây dựng mô hình du lịch văn hóa đặc thù. Việc làm này sẽ góp phần bảo tồn di sản, nâng cao nhận thức cộng đồng và thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội địa phương một cách bền vững.

2. Các nghiên cứu liên quan

Trong những năm gần đây, vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu trong và ngoài nước, đặc biệt là cuối năm 2019, Thực hành Then của người Tày, Nùng, Thái ở Việt Nam chính thức được UNESCO công nhận là *di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại*. Hành trình đến với công nhận này là một sự cố gắng rất lớn của nhân dân, các cấp quản lý, các nhà nghiên cứu, ...

Đối với nghiên cứu khoa học, có thể thấy được qua Luận án Tiến sĩ chuyên ngành Văn hóa học của Nguyễn Thị Tuyết Nhung với *Nghệ thuật trình diễn nghi lễ Then của người Tày ở huyện Bắc Sơn, tỉnh Lạng Sơn* (Nhung, 2017). Công trình nghiên cứu về Hát Then của người Tày tập trung chủ yếu vào khía cạnh lịch sử hình thành, đặc điểm nghệ thuật, giá trị tâm linh và vai trò trong đời sống văn hóa cộng đồng tại Lạng Sơn (Nhung, 2017). Tiêu biểu có thể kể đến nghiên cứu tại Học viện Khoa học Xã hội Việt Nam năm 2021 với Luận án *Tinh Tẩu trong đời sống văn hóa người Tày ở Tuyên Quang* (Thảo, 2021). Một số nghiên cứu đã chỉ ra rằng Hát Then không chỉ là hình thức biểu diễn nghệ thuật mà còn là phương tiện giao tiếp với thế giới tâm linh, gắn liền với các nghi lễ như cầu an, chữa bệnh, lễ trưởng thành... Đồng thời, Hát Then còn phản ánh sâu sắc tri thức dân gian, thế giới quan và nhân sinh quan của người Tày. Tuy nhiên,

các nghiên cứu này chủ yếu mang tính chất bảo tồn, chưa đi sâu vào việc khai thác Hát Then như một sản phẩm du lịch văn hóa.

Ngoài ra còn có các luận văn, bài báo khoa học tại các trường đại học chuyên ngành văn hóa – du lịch. Về lĩnh vực du lịch bền vững gắn với di sản văn hóa, nhiều học giả đã đề cập đến mô hình du lịch cộng đồng, du lịch trải nghiệm văn hóa tại các vùng dân tộc thiểu số. Năm 2024, Hoàng Thị Lê Thảo và cộng sự đã có bài viết “Thực hành di sản Then từ không gian thiêng đến không gian sân khấu” đã cho rằng: “Then đã có ảnh hưởng mạnh mẽ trong đời sống sinh hoạt và vui chơi giải trí của người dân các dân tộc Tày - Nùng - Thái. Nó không chỉ là một biểu diễn nghệ thuật mà còn là một phần không thể thiếu của văn hóa dân gian sâu sắc và phong phú của các cộng đồng dân cư này” (Đức, 2024). Tác giả Hà Nam Khánh Giao và Huỳnh Diệp Trâm Anh với nghiên cứu về *Bản sắc văn hóa vùng dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch bền vững ở Việt Nam thời kỳ hội nhập* (Anh, 2021); Nguyễn Văn Dũng trong bài viết “Một số vấn đề về phát triển du lịch gắn với phát triển văn hoá dân tộc trở thành ngành mũi nhọn của nền kinh tế Việt Nam” (Dũng, 2003). Tại bài viết, tác giả đã nêu bật rõ “mối quan hệ giữa phát triển du lịch gắn phát triển văn hóa dân tộc trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của nền kinh tế Việt Nam”(Dũng, 2003); Bên cạnh đó tác giả Nguyễn Thị Thanh Thảo cũng đã khẳng định vai trò của Hát Then – Tính tấu đối với người Tày Tuyên Quang; (Thảo, 2023)... Các nghiên cứu cho thấy rằng việc lồng ghép di sản văn hóa vào hoạt động du lịch không chỉ giúp bảo tồn giá trị truyền thống mà còn tạo sinh kế cho người dân địa phương. Tuy nhiên, việc triển khai thực tế còn gặp nhiều khó khăn như thiếu cơ sở hạ tầng, nguồn nhân lực và sự phối hợp giữa các bên liên quan.

Tại Tuyên Quang, các nghiên cứu về Hát Then chủ yếu tập trung ở các xã Chiêm Hóa, Na Hang, Hàm Yên, Lâm Bình, Thượng Lâm, trong khi khu vực thôn Tân Lập, xã Tân Trào – nơi có tiềm năng lớn về văn hóa và du lịch – lại chưa được khai thác đúng mức. Đánh giá về việc bảo tồn di sản Hát Then ở thôn Tân Lập. Dương Xuân Quyền trong bài viết “Bảo tồn di sản Hát Then của cộng đồng người Tày ở thôn Tân Lập, xã Tân Trào, huyện Sơn Dương, tỉnh Tuyên Quang” (Quyền, 2024). Nghiên cứu này đã chỉ ra những giá trị văn hóa trong Hát Then của người Tày nơi đây. Đặc biệt là những thách thức và khó khăn trong việc bảo tồn Hát Then, đặc biệt là Then văn nghệ cần được bảo tồn và phát huy giá trị (Quyền, 2024). Có thể thấy: Các nghiên cứu đã và đang dần lấp đầy khoảng trống nghiên cứu, đồng thời đề xuất mô hình phát triển du lịch bền vững gắn với Hát Then tại địa phương, dựa trên cơ sở lý luận và thực tiễn.

Trong bài viết “Từ bảo tồn văn hóa đến phát triển du lịch: Hướng đi bền vững cho công tác giảm nghèo vùng đồng bào dân tộc thiểu số”, phóng viên của Bộ Văn hóa – Thể thao và Du lịch cho biết: Có “hơn 50 làng, bản, buôn truyền thống được bảo tồn, từng bước hình thành mô hình bản văn hóa - du lịch, điểm văn hóa - du lịch, mở ra hướng phát triển kinh tế bền vững cho đồng bào” (Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch, 24/10/2025). Đặc biệt, “hơn 700 câu lạc bộ văn hóa dân gian và 5.760 đội văn nghệ truyền thống đã được thành lập, duy trì hiệu quả. Đây là lực lượng nòng cốt đưa văn hóa dân tộc đi vào đời sống cộng đồng”(Bộ Văn hóa - Thể thao và Du

lịch, 24/10/2025). Đối với phát triển du lịch văn hóa, Trần Quốc Hùng đã đưa ra một số giải pháp về phát huy giá trị Then để phục vụ cho phát triển du lịch (Hùng, 2024).

3. Phương thức đề xuất

3.1. Xây dựng sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù

Việc Tuyên Quang xây dựng sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù đóng sẽ quyết định vai trò then chốt trong chiến lược phát triển bền vững, đặc biệt là tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào. Đối với du lịch chính nơi đây, Hát Then của người Tày cần được định vị như một sản phẩm du lịch mang bản sắc riêng của cộng đồng. Bởi vì Hát Then vừa có giá trị nghệ thuật, vừa mang ý nghĩa tâm linh và văn hóa tinh thần sâu sắc. Để làm được điều này, các chương trình du lịch cần lồng ghép hoạt động trải nghiệm của du khách cùng biểu diễn Hát Then sẽ tạo nên sự kết nối giữa người xem và nghệ nhân biểu diễn.

Ngoài phần trình diễn nghệ thuật Hát Then trên lòng hồ Khuôn Pén, sản phẩm du lịch tại đây nên mở rộng nội dung, như giới thiệu về trang phục truyền thống, nhạc cụ dân tộc như Tính tẩu, phong tục trong đời sống người Tày, ... Những yếu tố này không chỉ giúp du khách hiểu sâu hơn về giá trị văn hóa mà còn tạo nên trải nghiệm độc đáo, khác biệt so với các loại hình du lịch thông thường. Để sản phẩm du lịch thực sự hấp dẫn, cần đảm bảo tính chân thực, nguyên bản của di sản, đồng thời có sự sáng tạo trong cách trình bày, hướng dẫn và tương tác. Việc xây dựng sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù gắn với Hát Then không chỉ góp phần bảo tồn di sản mà còn mở ra cơ hội phát triển kinh tế cho cộng đồng người Tày tại địa phương.

3.2. Tổ chức không gian biểu diễn và trải nghiệm

Hát Then đã đóng vai trò quan trọng trong việc đưa di sản văn hóa đến gần hơn với du khách, tạo điều kiện để cộng đồng địa phương (bao gồm cả người Nùng, Kinh, Dao, ...) trực tiếp tham gia vào hoạt động du lịch cho địa phương. Phương án khả thi là thiết lập không gian biểu diễn tại nhà văn hóa thôn hoặc tại các hộ gia đình nghệ nhân còn lưu giữ nguyên vẹn những sản phẩm sinh hoạt truyền thống của người Tày. Đến với nơi đây, du khách được trải nghiệm và thưởng thức trực tiếp các tiết mục Hát Then do những nghệ nhân dân gian biểu diễn, đồng thời những sản phẩm du lịch nơi đây cũng được giới thiệu về hoàn cảnh sử dụng và giá trị văn hóa của từng bài hát.

Theo Bà Đàm Thị Hiền cho biết: “Bên cạnh hoạt động biểu diễn, bà và một số cộng sự đã tổ chức các lớp học Hát Then ngắn hạn, hướng dẫn cho bà con cùng tham gia vào làm du lịch. Điều này sẽ giúp du khách có cơ hội trải nghiệm sâu hơn Từ việc học hát, học múa đến làm quen với nhạc cụ dân tộc như Tính tẩu, trống, chuông.... sẽ làm tăng tính tương tác và góp phần giáo dục văn hóa, nâng cao nhận thức của du khách về giá trị di sản.

Mô hình trải nghiệm này cần được thiết kế linh hoạt mỗi ngày, sao cho phù hợp với từng nhóm đối tượng khách du lịch (học sinh, sinh viên, người nước ngoài, người yêu văn hóa dân tộc...), đồng thời đảm bảo tính nguyên vẹn của văn hóa và sự tôn trọng đối với yếu tố tâm linh trong Hát Then. Đây là hướng đi thiết thực để bảo tồn di sản và phát triển du lịch văn hóa một cách bền vững.

3.3. Đào tạo nguồn nhân lực địa phương

Để đảm bảo tính bền vững trong phát triển du lịch văn hóa gắn với di sản Hát Then, việc đào tạo nguồn nhân lực địa phương là yếu tố then chốt. Ngay từ nhóm văn nghệ, có thể tuyển chọn tham gia đội ngũ hướng dẫn viên du lịch. Bởi vì, không ai là người am hiểu sâu sắc về văn

hóa, phong tục, ngôn ngữ và đặc biệt là Hát Then như người dân nơi đây. Việc sử dụng người bản địa không chỉ giúp truyền tải thông tin một cách chân thực, sinh động mà còn tạo sự kết nối văn hóa giữa du khách và cộng đồng. Bên cạnh đó, chính quyền địa phương cần có chương trình bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp, thuyết minh, xử lý tình huống và kiến thức du lịch cho đội ngũ hướng dẫn viên. Việc này giúp họ tự tin hơn khi tiếp xúc với du khách trong nước và quốc tế, đồng thời nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch tại địa phương.

Đào tạo nhân lực không chỉ là đầu tư cho hiện tại mà còn là kế hoạch lâu dài để cộng đồng các dân tộc – chủ thể văn hóa chủ động tham gia vào quá trình phát triển du lịch một cách hiệu quả và bền vững. Nghệ nhân Hát Then, cần có chính sách hỗ trợ đào tạo nâng cao kỹ năng biểu diễn, khả năng tương tác với du khách, cũng như quản lý hoạt động biểu diễn trong khuôn khổ du lịch. Việc tổ chức các lớp tập huấn, giao lưu nghệ thuật hoặc mời chuyên gia hỗ trợ sẽ giúp nghệ nhân thích nghi với môi trường du lịch mà vẫn giữ được bản sắc văn hóa truyền thống.

3.4. Tăng cường truyền thông và quảng bá

Trong bối cảnh chuyển đổi số mạnh mẽ hiện nay, việc ứng dụng công nghệ số vào quảng bá di sản văn hóa và sản phẩm du lịch là xu hướng tất yếu, góp phần nâng cao hiệu quả truyền thông và mở rộng phạm vi tiếp cận. Đối với Hát Then của người Tày tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, công nghệ số có thể trở thành công cụ đắc lực để lan tỏa giá trị di sản đến cộng đồng trong và ngoài nước.

Các nền tảng mạng xã hội như Facebook, YouTube, TikTok, cùng với các website du lịch, blog văn hóa, có thể được sử dụng để đăng tải video biểu diễn Hát Then, giới thiệu nghệ nhân, chia sẻ câu chuyện văn hóa, hình ảnh tour trải nghiệm... Chị Đàm Thị Hiền, nghệ nhân Hát Then của xã Tân Trào cho biết: “Tại khu du lịch Tân Trào, du khách sẽ được trải nghiệm Hát Then trên lòng hồ Khuôn Pén – nơi xưa Bác Hồ đã lựa chọn làm căn cứ Cách Mạng” (Phỏng vấn ngày 14 tháng 12 năm 2024 tại *Liên hoan Dân tính – Hát Then* tại xã Xuân Vân, tỉnh Tuyên Quang). Có thể thấy được: Trải nghiệm đối với du khách cần được xây dựng một cách chuyên nghiệp, hấp dẫn, có tính tương tác cao để thu hút người xem và khơi gợi sự quan tâm đến văn hóa Tày.

Đối với tỉnh Tuyên Quang nói chung và khu du lịch thôn Tân Lập nói riêng, xây dựng thương hiệu du lịch văn hóa giúp nâng cao nhận diện địa phương trên bản đồ du lịch. Tại đây cần gắn Hát Then với chiến lược nhằm rõ ràng nhằm đưa Thương hiệu này định hình rõ ràng về giá trị cốt lõi, hình ảnh đại diện, thông điệp truyền thông và các sản phẩm đặc trưng. Khi kết hợp tốt giữa bản sắc văn hóa và công nghệ truyền thông hiện đại, Hát Then sẽ không chỉ được được bảo tồn mà còn trở thành điểm nhấn thu hút khách du lịch, góp phần phát triển kinh tế – xã hội địa phương một cách bền vững.

3.5. Liên kết với các tổ chức và doanh nghiệp du lịch

Giải pháp quan trọng để phát triển du lịch bền vững tại thôn Tân Lập là gắn với di sản Hát Then của người Tày; là cách thiết lập mối quan hệ hợp tác chặt chẽ giữa cộng đồng địa phương với các công ty lữ hành, tổ chức văn hóa – du lịch. Những liên kết này không chỉ giúp công ty du lịch xây dựng các tour tuyến trải nghiệm văn hóa đặc thù mà còn là cơ hội để khách du lịch đến với địa phương một cách thường xuyên và có tổ chức. Các công ty lữ hành có thể hỗ trợ cộng đồng trong việc thiết kế sản phẩm du lịch phù hợp với thị hiếu khách hàng, đồng thời đảm bảo tính nguyên bản và giá trị văn hóa của Hát Then được giữ gìn.

Sự kiện văn hóa – du lịch kết hợp với trải nghiệm Hát Then, ngày hội văn hóa dân tộc Tày, hay các chương trình giao lưu nghệ thuật sẽ góp phần quảng bá hình ảnh địa phương, thu hút sự quan tâm của du khách và giới truyền thông. Những hoạt động này cần có sự phối hợp giữa cộng đồng, nghệ nhân, chính quyền và các đơn vị chuyên môn để đảm bảo tính chuyên nghiệp và hiệu quả.

Để hiện thực các hoạt động trên, vai trò của chính quyền địa phương là hết sức quan trọng. Chính quyền cần có chiến lược quy hoạch phát triển du lịch phù hợp với đặc điểm văn hóa – xã hội của địa phương, đầu tư hạ tầng cơ bản như giao thông, lưu trú, không gian sinh hoạt cộng đồng, đồng thời ban hành các chính sách hỗ trợ nghệ nhân, hộ dân tham gia vào hoạt động du lịch. Việc tạo điều kiện thuận lợi về cơ chế, tài chính và đào tạo sẽ là nền tảng để cộng đồng phát triển du lịch một cách chủ động, bền vững và hiệu quả.

4. Kết quả nghiên cứu

Thông qua quá trình khảo sát thực địa tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang, kết hợp với phỏng vấn sâu các nghệ nhân Hát Then, cán bộ văn hóa địa phương và người dân, bài viết đã thu được một số kết quả đáng chú ý như sau:

4.1. Thực trạng bảo tồn Hát Then tại địa phương

Hát Then – một loại hình nghệ thuật dân gian đặc sắc vẫn được người Tày gìn giữ tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang. Tuy nhiên, quá trình bảo tồn di sản Hát Then đang đối mặt với nhiều thách thức. Theo kết quả khảo sát thực địa và phỏng vấn các nghệ nhân, việc thực hành Then nghi lễ hiện nay ngày càng trở nên hiếm hoi trong đời sống cộng đồng. Nguyên nhân là do nghi lễ Then đòi hỏi nhiều điều kiện khắt khe: không được tổ chức khi gia đình có tang, cần sự chuẩn bị công phu với nhiều thủ tục nghi lễ, sự tham gia của nhiều người và đặc biệt là chi phí tổ chức cao – điều mà không phải gia đình nào cũng có khả năng đáp ứng. Số lượng nghệ nhân thực hành Then ngày càng giảm, phần lớn đã cao tuổi, trong khi lớp kế cận lại chưa được hình thành. Việc truyền dạy Hát Then cho thế hệ trẻ gặp nhiều khó khăn do thiếu môi trường học tập phù hợp, thiếu tài liệu hướng dẫn bài bản, và sự thay đổi trong lối sống hiện đại khiến giới trẻ ít quan tâm đến các giá trị văn hóa truyền thống. Hiện nay, Hát Then chủ yếu được biểu diễn dưới hình thức lời mới, mang tính văn nghệ, trong các dịp lễ nghi truyền thống như lễ cầu an, lễ trưởng thành, lễ cúng tổ tiên... trong phạm vi gia đình hoặc cộng đồng nhỏ.

Tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, Hát Then cần được xác định là một sản phẩm trung tâm trong phát triển du lịch văn hóa đặc thù. Tuy nhiên, thực tế cho thấy hoạt động biểu diễn Hát Then chưa được tổ chức thường xuyên để phục vụ du lịch hay giáo dục cộng đồng. Việc thiếu không gian biểu diễn chuyên biệt, thiếu các chương trình quảng bá hiệu quả và chưa có sự kết nối chặt chẽ với các hoạt động du lịch khiến Hát Then vẫn chủ yếu tồn tại trong đời sống nội bộ, chưa phát huy được vai trò trong phát triển kinh tế – xã hội địa phương.

4.2. Nhận thức của cộng đồng về giá trị di sản

Người Tày Tuyên Quang nói chung nhận thức rất rõ về giá trị di sản thực hành Then của mình. Qua quá sát cũng như hoạt động du lịch nơi đây cho thấy nhiều hộ gia đình đã rất tích cực phối hợp với địa phương để bảo tồn và phát huy di sản văn hóa; Nhiều gia đình đã thực hiện gắn kết với hoạt động du lịch để du khách trải nghiệm ẩm thực, nông sản địa phương, bán trang phục, tổ chức hoạt cảnh đám cưới, Hát Then trên lòng hồ như nhà ông Nhất, ông Trung, bà Hiền... tạo thu nhập, cải thiện đời sống cho gia đình. Họ nhận thấy rằng Hát Then không chỉ là

một hình thức nghệ thuật mà còn là biểu tượng của bản sắc dân tộc, gắn liền với lịch sử, tín ngưỡng và đời sống tinh thần của cộng đồng.

Tuy nhiên, bên cạnh những thuận lợi mang lại nhiều sự kỳ vọng, người dân cũng bày tỏ những lo ngại nhất định. Đó là việc thương mại hóa Hát Then có thể làm mất đi tính màu sắc bản địa của loại hình nghệ thuật này. Nếu không có sự kiểm soát và định hướng rõ ràng, việc đưa Hát Then vào hoạt động du lịch có thể dẫn đến tình trạng biểu diễn hời hợt, thiếu chiều sâu, làm giảm giá trị văn hóa vốn có. Chính vì vậy, cộng đồng mong muốn có sự tham gia của các chuyên gia văn hóa, nghệ nhân và chính quyền địa phương trong việc xây dựng mô hình bảo tồn và khai thác Hát Then một cách hài hòa, vừa giữ gìn bản sắc, vừa tạo ra giá trị kinh tế cho người dân.

4.3. Tiềm năng phát triển du lịch gắn với Hát Then

Thôn Tân Lập – nơi sở hữu nhiều yếu tố về phong cảnh thiên nhiên, giá trị văn hóa lịch sử, không gian sinh hoạt truyền thống của người Tày còn được bảo tồn khá nguyên vẹn, những ngôi nhà sàn, trang phục dân tộc, lễ hội truyền thống và đặc biệt là Hát Then của họ đã tạo nên một bức tranh văn hóa đặc sắc, hấp dẫn đối với du khách yêu thích trải nghiệm văn hóa bản địa. Điều này rất thuận lợi để phát triển du lịch văn hóa.

Đối với Hát Then ở nơi đây không chỉ mang giá trị nghệ thuật mà còn là điểm nhấn khác biệt trong sản phẩm du lịch văn hóa. Việc xây dựng các tour trải nghiệm Hát Then trên lòng hồ Khuôn Pén, kết hợp với khám phá đời sống người Tày, học làm nhạc cụ dân tộc, thưởng thức ẩm thực truyền thống... sẽ tạo nên chuỗi hoạt động du lịch hấp dẫn, có chiều sâu và mang tính giáo dục cao.

Tuy nhiên, cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch tại Tân Lập còn hạn chế, chưa có hệ thống lưu trú đạt chuẩn, thiếu không gian biểu diễn chuyên biệt và chưa có tour tuyến cụ thể kết nối với các điểm du lịch khác trong vùng nên tiềm năng này chưa được khai thác hiệu quả. Sự thiếu vắng các đơn vị lữ hành, doanh nghiệp du lịch hoạt động tại địa phương là khoảng trống cần được lấp đầy thông qua các chương trình đầu tư, quy hoạch và hỗ trợ phát triển du lịch cộng đồng. Đó là nguyên nhân khiến việc tiếp cận thị trường du lịch còn gặp nhiều khó khăn.

4.4. Vai trò của chính quyền và các bên liên quan

Chính quyền xã Tân Trào đã có những nỗ lực nhất định trong việc bảo tồn văn hóa dân tộc, như tổ chức lễ hội truyền thống, tuyên truyền về giá trị di sản, hỗ trợ nghệ nhân trong các hoạt động biểu diễn. Theo nghiên cứu của Ứng Quỳnh Anh và Nhữ Khắc Kiên: Khu Di tích Quốc gia đặc biệt Tân Trào được đánh giá là sản phẩm du lịch đặc thù (Ứng Quỳnh Anh - Nhữ Khắc Kiên, 2025) Đặc biệt nhóm tác giả công bố: “Bên cạnh việc duy trì, nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch hiện có, tỉnh xây dựng, phát triển các sản phẩm du lịch mới” (Ứng Quỳnh Anh - Nhữ Khắc Kiên, 2025). Tuy nhiên, việc lồng ghép Hát Then vào chiến lược phát triển du lịch vẫn chưa được triển khai một cách bài bản và có hệ thống. Hiện chưa có kế hoạch cụ thể về việc xây dựng sản phẩm du lịch gắn với Hát Then, chưa có chính sách hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực du lịch tại chỗ và chưa có cơ chế phối hợp giữa các bên liên quan như doanh nghiệp du lịch, tổ chức văn hóa – giáo dục, cơ sở đào tạo và cộng đồng địa phương.

Việc thiếu sự kết nối giữa các bên khiến cho tiềm năng du lịch văn hóa tại Tân Lập chưa được phát huy đúng mức. Trong khi đó, nếu có sự phối hợp chặt chẽ, chính quyền địa phương có thể đóng vai trò điều phối, hỗ trợ về cơ chế, tài chính, quy hoạch hạ tầng; doanh nghiệp du lịch có thể đảm nhận vai trò xây dựng tour tuyến, quảng bá sản phẩm; các tổ chức văn hóa –

giáo dục có thể tham gia đào tạo, nghiên cứu và truyền thông; còn cộng đồng địa phương là chủ thể thực hiện và hưởng lợi từ hoạt động du lịch. Xây dựng mô hình hợp tác đa bên sẽ là chìa khóa để phát triển du lịch bền vững gắn với di sản Hát Then, vừa bảo tồn giá trị văn hóa, vừa thúc đẩy sinh kế cho người dân, góp phần phát triển kinh tế – xã hội địa phương một cách toàn diện.

5. Kết luận và hướng phát triển

Hát Then của người Tày tại thôn Tân Lập, xã Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang là một di sản văn hóa phi vật thể quý giá, mang trong mình những giá trị nghệ thuật của cả cộng đồng. Đây không chỉ là hình thức biểu diễn dân gian mà còn là phương tiện giao tiếp với thế giới, phản ánh tri thức dân gian và đời sống tinh thần của người Tày. Trong bối cảnh phát triển du lịch văn hóa và du lịch cộng đồng, việc khai thác Hát Then như một sản phẩm du lịch đặc thù là hướng đi đầy tiềm năng, vừa góp phần bảo tồn di sản, vừa mở ra cơ hội phát triển kinh tế - xã hội cho địa phương.

Kết quả khảo sát thực địa cho thấy cộng đồng người Tày tại Tân Lập có nhận thức rõ ràng về giá trị của Hát Then và mong muốn được bảo tồn, phát huy di sản này. Tuy nhiên, quá trình triển khai còn gặp nhiều thách thức như thiếu cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch, thiếu nguồn nhân lực có chuyên môn và đặc biệt là sự phối hợp giữa các bên liên quan còn hạn chế. Việc xây dựng mô hình du lịch bền vững gắn với Hát Then cần được thực hiện một cách bài bản, có chiến lược rõ ràng và sự tham gia tích cực của cộng đồng địa phương, chính quyền, các tổ chức văn hóa – giáo dục và doanh nghiệp du lịch. Chỉ khi có sự liên kết chặt chẽ giữa các bên, Hát Then mới thực sự trở thành điểm nhấn trong sản phẩm du lịch văn hóa đặc thù, góp phần giữ gìn bản sắc dân tộc và thúc đẩy phát triển kinh tế – xã hội một cách bền vững và hiệu quả. Việc phát triển du lịch bền vững cùng di sản Hát Then không chỉ là giải pháp bảo tồn văn hóa mà còn là chiến lược phát triển toàn diện, góp phần giữ gìn bản sắc dân tộc và nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân địa phương./.

Lời cảm ơn: Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Tân Trào, Tuyên Quang, Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Anh, H. N. K. G.-H. D. T. (2021), *Bản sắc văn hóa vùng dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch bền vững ở Việt Nam thời kỳ hội nhập*. https://www.academia.edu/92194682/B%E1%BA%A3n_s%E1%BA%AFc_v%C4%83n_h%C3%A1_v%C3%B9ng_d%C3%A2n_t%E1%BB%99c_th%E1%BB%83u_s%E1%BB%91_g%E1%BA%AFn_v%E1%BB%9Bi_ph%C3%A1t_tri%E1%BB%83n_du_l%E1%BB%8Bch_b%E1%BB%81n_v%E1%BB%AFng_%E1%BB%9F_Vi%E1%BB%87t_Nam_th%E1%BB%9Di_k%E1%BB%B3_h%E1%BB%99i_nh%E1%BA%ADp [Truy cập ngày 5 tháng 8 năm 2025]
2. Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch, C. D. I. Q. g. V. N. (24/10/2025), *Từ bảo tồn văn hóa đến phát triển du lịch: Hướng đi bền vững cho công tác giảm nghèo vùng đồng bào dân tộc thiểu số*. <https://vietnamtourism.gov.vn/post/60692> [Truy cập ngày 5 tháng 8 năm 2025]
3. Dũng, N. V. (2003), Một số vấn đề về phát triển du lịch gắn với phát triển văn hoá dân tộc trở thành ngành mũi nhọn của nền kinh tế Việt Nam. *Tạp chí Quản lý Nhà nước*. <https://www.quanlynhanuoc.vn/2025/10/14/mot-so-van-de-ve-phan-trien-du-lich-gan-voi-phan-trien-van-hoa-dan-toc-truoc-thanh-nganh-mui-nhon-cua-nen-kinh-te-viet-nam>

4. Đức, H. T. L. T.-H. H. (2024), *Thực hành di sản Then từ không gian thiêng đến không gian sân khấu* (Hội thảo khoa học Then Tày huyện Bình Liêu, tỉnh Quảng Ninh trong bối cảnh phát triển du lịch cộng đồng, Issue.
5. Hùng, T. Q. (2024), *Một số giải pháp phát huy giá trị Then Tày phục vụ phát triển du lịch ở huyện Bình Liêu* (Hội thảo khoa học Then Tày huyện Bình Liêu, tỉnh Quảng Ninh trong bối cảnh phát triển du lịch cộng đồng, Issue.
6. Nhung, N. T. T. (2017), *Nghệ thuật trình diễn nghi lễ Then của người Tày ở huyện Bắc Sơn, tỉnh Lạng Sơn* Trường Đại học Văn hoá. Hà Nội.
7. Quyền, D. X. (2024), Bảo tồn di sản hát Then của cộng đồng người Tày ở thôn Tân Lập, xã Tân Trào, huyện Sơn Dương, tỉnh Tuyên Quang. *Tạp chí Khoa học Đại học Tân Trào*, 5, 98-108.
8. Thảo, N. T. T. (2021), *Tính tảo trong đời sống văn hoá người Tày Tuyên Quang* Viện Hàn Lâm - Học viện Khoa học Xã hội. Hà Nội.
9. Thảo, N. T. T. (2023), Tính tảo với vai trò bảo tồn giá trị văn hóa người Tày Tuyên Quang. *Tạp chí Khoa học Đại học Tân Trào*, 20, 37-46.
10. Ứng Quỳnh Anh - Nhữ Khắc Kiên. (2025), *Thực trạng phát triển du lịch cộng đồng tại làng văn hóa Tân Lập, xã Tân Trào, huyện Sơn Dương, tỉnh Tuyên Quang* Trường Đại học Tân Trào. Tuyên Quang.